

rt verslag
e 20 Octo-
raat aan de
reeds in
mede te
geschiedde,
aardering
ector als
ons bood,
an onzen
Heraut in
blad weer
gekeerd,
verzuim te

het Recto-
r. A. Kuy-
peter en
historisch
afwisseling
ar zal zijn.
g tegemoet
orische stu-
maakt. Men
groot deel
t. Wie iets
an Calvinij,
bij dezen
ig werd de
and van een
geschenken
atum blijft,
or een Cal-

orale oratie
zulk een
is dan na
studie, die
invloed van
zijn werk-
de destijds
nagelaten
tek op zich
nan schetst
een Frans
osse streep
elfs dan de
is de toed-
fig. En wie
verwijten,
nog geen
den Refor-
el te leven

enigermate
te verlangen
te schatten
ons Neder-
het meeste
alvin heeft
n ons land,
Dok dit ont-
et gold niet
inselen door
de ontwik-
ghad; hoe
in het ka-
itwischbaar
dit voor de
e kerken in
onafhank-
en den bloei
eef gehad.

rijk voor
its enkele
ch liep alleen
sch en per-
ghad aan
ons vader-
onderwerp
or het alge-
De opsom-
bekende en
van Calvinij
est, of onder
ezent meer
d van den
langstelling
te was met
g, behoeft
niet af te
et hier ging
naagstukken
heden; dat
ed voor het
nisme; dat
e van de
smadelijk

chiedschrij-
de legende
e dat ge-
nen, door
at als een
den oer-
reformati-
gezoegen en
ing van die
Calvinisme
le kaak ge-
hetzij dan
s, het brevet
ederlandsch
s heeft met
ns aijndend
lijk logisch,
acht nange-
alle door-
de verste
stelijke ver-
naden, die
periode ge-
de recht-
woonzen.

ze rectorale
moge hier

Rutgers, hield
de Reformatie
door hemzel-

n, o. a. over
anders, werd
hoe nog bij

het leven van Calvin door hemzelf invloed
gevoeld is: 10, op de vele Nederlanders, met
wie hij in aanraking kwam, door persoonlijk ver-
keer en correspondentie; 20, op de Nederlandse
natie in het algemeen, door zijne geschriften en
30, op onderscheidene kringen van Nederlandse
Gereformeerden, door de voor hen bestemde bij-
zondere adviezen.

In het eerste deel werd de aandacht gevestigd
op de Nederlandse Anabaptisten en Liber-
tijnen, die Calvin ontmoet heeft, en voorts in
zonderheid op de Nederlandse uitgeweken, met
welke hij in aanraking kwam; eerst op
dezen, die in den vreemde gevestigd bleven,
en daarna op degenen, die nitsluitend of hoofd-
zakelijk onder hunne landgenooten gearbeid heb-
ben; ter aanvulling, dat hij voor die allen de
leider bij uitnemendheid was, en dus daardoor
ook leiding gaf aan hun reformatorisch arbeid.

In het tweede deel werd bijeengezameld, wat
er uit een aantal gegevens valt af te leiden
omtrent de verspreiding van Calvin's geschrif-
ten hier te lande, voor zooveel die nog in zijn
eigen leeftijd, en dus vóór het jaar 1564, heeft
plaats gehad.

In het derde deel werd gehandeld over de
rechtstreeksche leiding, die Calvin gegeven heeft
aan Nederlandse kringen, die zich „onder het
kruis of in de verstrooiing“ gevormd hadden,
en die telkens raad bij hem zochten; waarbij
afzonderlijk gesproken werd over zijne bemoeiing
met de Nederlandse kerken te Londen, te
Wesel, te Frankfurt, te Antwerpen, en nog elders
in de Nederlanden.

Ten slotte werd nu uit dit alles nog afgeleid,
hoe geheel onjuist de gewone voorstelling is,
volgens welke hier te lande de Reformatie eigen-
lijk alles behalve Calvinistisch was, maar een
gans anders karakter droeg, dat ook lang bleef
nawerken; en dan voorts gesteld wordt, dat eerst
na het midden van de 16de eeuw het Calvinisme
hier uit Frankrijk is ingevoerd, en toen door de
vurige ijver van Franse predikers, zonder
eenigen tegenstand en bijna plotseling, over-
heerschend geworden is. Waartegenover gehand-
haafd werd, dat, voor zooveel hier van een eigen
karakter kan gesproken worden, dit veeleer het
Calvinisme is.

In de daarop volgende mededeelingen over
de Vrije Universiteit in het afgelopen Acad-
miejaar, kwam o. a. voor: dat het jaar begon
met 113 studenten; dat tegenover 13 vertrok-
ken, 17 voor het eerst zijn ingeschreven, waar-
van 8 voor Godgeleerdheid, 6 voor de Letteren
en 3 voor de Rechten; en dat het gehele getal
dus nu 117 is, waarvan 72 voor de Godgeleerd-
heid, 21 voor de Letteren, 21 voor de Rechten
en 3 die de Godgeleerdheid met de Letteren of
de Rechten verbinden. Voorts, dat de bepaling,
die vijf jaar geleden gemaakt was, om voor stu-
denten in de Rechten het prodaudentisch exa-
men in sommige gevallen facultatief te stellen,
thans ter bevordering van degelijke studie we-
der is ingetrokken. En ten slotte, dat voor
studenten in de Godgeleerdheid, die na volin-
digde studie zich voor de zending op Midden-
Java wenschen beschikbaar te stellen, gelijk nu
reeds met een zestal het geval is, de gelegenheid
geopend is, om nog in hun studentijf zelfden
onder leiding van Dr. A. A. Fokker, in het
Javaneesch onderwezen te worden.

Ten laatste werd als Rector geproclameerd
Dr. A. Kuyper; maar daar deze nog in het bui-
tenland is, kon de genoemde functie voor het
oogenblik slechts nominaal aan hem worden
overgedragen.

Wij zijn dankbaar te kunnen mededeelen
dat deze rede — moge het zijn na niet al
te lang tijdsverloop — het licht zal zien.
Dan zal door de bijgevoegde bewijstukken
nog duidelijker blijken welke een dienst
Prof. Rutgers aan het Calvinisme in Neder-
land bewees.

Voor Kootwijk's Scholen.

Ingekomen bij Ds. HOUTZAGERS: Van den
heer G. Torenbeek, H. d. S. te Voorschoten,
1, gevonden in de collectie.

Dringend verzoeken wij den vrienden, onze
scholen te willen steunen en ook weder eens
te willen denken aan onze Bibliotheek. Vooral
boeken, oude schrijvers, zijn zeer gewenscht.

D. HULLEMANS,
Kootwijk. Penningmeester.

Uit de Pers.

Over de oratie, door Prof. Rutgers gehouden
bij de overdracht van het rectoraat aan de
Vrije Universiteit, schrijft Ds. Giesen in de
Basijn:

In den namiddag van 20 dezer hield Prof. Rut-
gers, van de Vrije Universiteit, weder een door-
wrochte en echt wetenschappelijke Rede: *Over den
invloed van Calvin op de Nederlandse Reformatie
in het algemeen en op de Nederlandse Reformatie
in het bijzonder*. Het was de gewone Rectorale oratie, bij de over-
dracht van het Rectoraat, afgewisseld door een
talrijke en aandachtige schare. Uit het feit, dat
vele vlichtelingen uit de Nederlanden met Calvin
in aanraking zijn geweest, en dat Calvin door
onderscheidene geschriften een levendig aandeel
had in de bestrijding van het Anabaptisme en
Libertijnisme, alsmede uit den invloed die Calvin,
door zijn adviezen over kerkelijke aangelegenheden,
de Nederlandse en Waalse kerken betreffende,
gevoeld heeft, — leidde de hoogleraar het bewijs
af voor het legendarisch karakter der thans gelief-
koorde voorstelling, dat de Nederlandse reformatie
in oorsprong niet Calvinistisch is, maar het
Calvinisme in later tijd, van Frankrijk uit, hier is
ingevoerd.

Aan tal van belangwekkende namen en voor-
valsen worden we herinnerd, en sommige hoorden
we voor het eerst. Zoo o. a. dien van een adeli-
ke vlichteling uit de Nederlanden, een bejaande
vrouw, maar die haar tong wat al te weinig in
bedwang had en nog Calvinistisch scheen te zijn
dan Calvin zelf, beweerde b. v., dat het den pre-
dikanten niet toekam een toga te dragen; iets
waar Calvin en zijne arbiggenooten nooit iets on-
Calvinistisch in gezien hebben. Balanswekkend was
ook de beschrijving van den toestand der Ned.
Gereformeerde gemeenten te Frankfurt (Waalsch
en Nederduitsch), die daar door de Lutherische
Overheid verdrongen werden, maar door onderlinge
twisten, verdeeldheden en scheuringen eindelijk
die vergoeding moesten derven, waarin sommigen
een oordeel Gods zagen. Onwillekeurig dacht ik bij
mij zelven, met het oog op de Calvinisten van
dezen tijd, aan het bekende spreekwoord: de appel
valt niet ver van den boom, of: zooals de ouden
zongen, piepen d' jongen. Twisten, verdeeldheden
over allerlei zaken, zoo hoog gaande, dat men meermalen
dreigde handgemeen te worden, waren er
aan de orde van den dag. Ouderlingen die hun
tijd niet uitdienen, maar, wanneer er iets besloten
werd tegen hun zin, hun ambt neederlegden, en
wederom andere ouderlingen die weigerden af-
treden, wijl zij beweerden het ambt te bezitten
voor 't leven, heerschtuchtige en intrigerende pre-

dikanten, — ze droegen allen het hunne bij tot
verwoesting der Gereformeerde kerk te Frankfurt
en bemoeiden overal de reformatie der kerken.
Zelfs Calvin die, op kosten van de Geneefse
overheid, naar Frankfurt reisde, kon het niet ver-
der brengen dan tot een oppervlakkige verzoening.
Men zwichtte een oogenblik voor zijn meerderheid,
maar gaf den strijd toch niet op. Daheen mocht
dan ook wel aan een ambiguoos in de Nederland-
den schrijven, dat kerken reformeeren een zwaar
werk is, en er op wijzen, dat er leeraars onder
het kruis der vervolging nog bij het volk waren
in Egypte onder de tirannie van Farao, maar hij-
zelf bij het volk in de woestijn zich bevond, het
ondankbare, twistende en murrenreende volk.

Maar, gelijk ik zeide: de braambosch verterde
niet. Ook toen niet. Voor het oog en naar de schat-
ting der Roomschen waren deze dingen zooveel
bewijzen voor de waarheid, hunner opvatting, dat
hetgeen men reformatie der kerken noemde niets
was dan menschenwerk en revolutionair bedrijf.
De edelste en vroomste Roomschen in die dagen
redeneerden, deden en spraken zoo ongeveer als
de beste Hervormden in onzen tijd. En de spot-
ters en goddeloozen maakten zich vrolijk met
de ellende der Calvinisten.

Deze opmerking is volkomen juist. Het Cal-
vinisme, dat van alle hiërarchie afkeerig is, offert
de vrijheid van den Christen niet op aan de
eenheid der kerk. Dit heeft zijn schaduwzijde.
Het individualisme wordt er licht door aange-
kweekt. Allerlei twisten en kibbelpartijen ver-
deelen de gemeente. De macht, die uitwendig
de eenheid bewaart, ontbreekt, wanneer er geen
gebondenheid is aan het Woord van God. Wie
in onze dagen onder dit verschijnsel gebukt
gaat, kan zich troosten met de gedachte, dat
het in de Calvinistische kringen altoos zoo ge-
weest is en wel altijd zoo blijven zal. Licht in
het feit, dat de braambosch wel brandt maar
niet verteert, niet het bewijs, dat dit werk uit
God is? Was het Calvinisme een werk der men-
schen, het zou reeds lang door de schuld niet van
zijn vijanden, maar van zijn aanhangers zijn
verstoord.

Ook de *Amsterdamsche Kerkbode* gaf dit uit-
voering relaas:

De inleiding herinnerde, hoe vele bouwstoffen
voor de geschiedenis in den laatsten tijd zijn ver-
zameld en aan 't licht gebracht. De kerkgeschie-
denis heeft daarvan ook haar profijt getrokken,
in 't bijzonder voor de historie van Calvin en
zijn tijd. Een goede biografie van Calvin laat
nog op zich wachten, omdat het te bewerken
materieel zoo verbasend groot is. Daarentegen is
't wel wiskelijk, op bijzondere gedeelten van zijn
leven van werkzaamheid het licht te laten vallen.
De redenaar heeft zich ten doel gesteld, te han-
delen over *Calvin's invloed op de Reformatie in
de Nederlanden, voor zooverre die door hemzelf
is uitgesproken*. Zonder die laatste beperking zou
de taak te uitgebreid zijn, en met die beperking
wordt het onderwerp niet te arm.

Dat Calvin hier nooit is geweest, dat hij onze
taal niet kende en dat hij te veel arbeid moest
verrichten om ook nog met ons land te kun-
nen bemoeien, en daarom zijn invloed gering is
gewest, kan slechts bij 't zeggen, die niet weet, hoe-
zeer Calvin in ons land belangtelde; en hoe we-
nig verschil in taal en beletsel was, waar het
latijn de wereldtaal der dagen was, en bovendien
het fransch ook hier door velen verstaan werd.
Neen, wel degelijk heeft Calvin invloed uitgeoef-
end op ons land: I. bij zijn leven door persoonlijk
verkeer en correspondentie; II. op de Nederlan-
sche natie door zijn geschriften; III. in bepaalde
kringen door de adviezen, die hij gaf op verzoek,
in bijzondere gevallen.

I. Onder de Nederlanden moet niet alleen ons
land, maar ook en vooral het tegenwoordige Bel-
gië, toen Zuid-Nederland, verstaan worden. Welnu,
met vele inwoners van die Nederlanden is Calvin
in aanraking geweest. De eerste ontmoeting was
niet aangenaam, want de eerste Nederlanders, waar-
mee hij in kennis kwam, waren Anabaptisten en
Libertijnen, tegen wie hij natuurlijk strijden moest.
Gelukkig verkreeg hij door dien strijd, almede
door een twiitgesprek met Pelusius veel invloed,
zoodat hij reet velen voor de reformatie won. 3)
Nu werd een breedte rij van personen opge-
roepen, met wie Calvin correspondentie hield,
vrouwen en mannen, eenaovindigen en edelen als
Jacob van Bourgonde en zijne echtgenote Jolande
van Brederode. Door al deen werd de kring
steeds breeder, waarop hij werken kon, Voeg
hierbij, dat vele leerlingen van hem als predikers
hier en elders optraden: dat vele predikanten tot
hem in betrekking stonden, als b.v. Menno Poppius
van Oostereze in Friesland, die voor een werkje,
dat ten doel had de rijken en hooggezetenen tot
een beslist kiezen vóór de reformatie te bewegen,
van Calvin een inleidend woord vroeg, opdat het
boekje daardoor meer zijn doel zou bereiken. En
eindelijk aan een werk door een reeks van mannen
als Petrus Dathenus, Guido de Bray, Gaspar van
der Heyden, Jean Taffin, Philips en Jan van Mar-
tinix en vele anderen, die persoonlijk Calvin's onder-
richt hadden mogen genieten, verricht.

II. Maar ook door zijn geschriften heeft Calvin
hier invloed uitgeoefend. Voor de redenaar nader
hierop inging, gaf hij eenige belangwekkende me-
dedelingen over de verspreiding der zoogen. „ket-
tersche“ boeken in deze landen, niettegenstaande
de strenge plakkaaten. Calvin's vlagschriften ver-
den, volgens mededeelingen, ook in ons land ver-
spreid, en van zijn grootere werken staat er 8 op
de lijst der door Rome in ons land verboden bo-
eken. Van zijne werken werden er ook vertaald in
't Nederlandsch, en eindelijk zijn er ook geschrift-
ten van Calvin, van latere, reeds reeds op Nederlandse
toestanden betrekking hebbend, b.v. een strijdschrift
tegen Albert Rigge te Kampen, die belagische
gevoelens voorant, tegen den op 't gebied der
geloofsleer niet zeer standvastige Belduinus, die
zeven maal van belijdenis wisselde, en tegen
Cornhart.

III. Ook de gemeenten onderdonden Calvin's
belangstelling. Eens met de vlichtelingengemeente
te Londen, die hij van raad diende in de ece-
monien-quastie, en aan wie hij later een der beste
predikanten van Genève afstond.

Dan aan de gemeente te Wesel. De Calvinisten
hadden daar veel te lijden. Men wilde ze dwingen
Lutherisch te worden. Calvin toonde in zijn advie-
zen, hoezeer hij de Catholiciteit der kerk op prijs
stelde; uiteraard verdraagzaam zette hij hen niet op
tegen de Augsburgsche confessie, maar ried hen
zoo veel mogelijk toe te geven, en niet tegenover
het drijven der Lutherischen ook zelf heilig op te
treden. — De gemeente te Frankfurt werd ons nu
in levendige kleuren geteekend, en 't herinnerde
ons aan de waarheid van het woord, dat er niets
nieuws is onder de zon. Daar was toch een Waal-
sche en een Nederlandse gemeente; en die twee
waren in voortdurende twisten met elkander ge-
wikkeld. Men noodigde Calvin uit zelf te komen
om hieraan een eind te maken. Tegelijkertijd ver-
zoekten de gemeenten van Antwerpen en Emden
eveneens, dat Calvin zelf eens de Nederlanden
zou komen bezoeken. In Frankfurt is hij metter-
daad 14 dagen geweest, en heeft daar ook orde
op de zaken gesteld. Den 17den kon hij echter
natuurlijk niet uitstorten, zoodat 3 jaar later
de overheid genoodzaakt was aan de gemeenten 't
kerkelijk samenkomen te verbieden. Daheen ried
de leden toen hunne kinderen bij de Lutherischen
te laten doopen. Anderen waren daartegen, en men
besloot Calvin om raad te vragen. Hij adviseerde
in den geest van Dathenus, maar met voorzichtige
wijzeheid beval hij hun aan, voor zooveel ze dit
konden, uit te wijken naar elders. In de Nederlan-
den zelf, heeft Calvin tot weinig gemeenten in
betrekking gestaan; hoofdzakelijk alleen met Ant-
werpen. 't is voorts bekend, dat hij Guido de Bray
en Toppius vaak van raad heeft gediend. Den

laatste wees hij er op, dat, hoe noodzakelijk ker-
kelijke tucht ook is, deze toch niet steeds in cen-
sur kan en mag bestaan. Men kan b.v. geen
ouders censureren, die hun kinderen niet goed
opvoeden.

Het eigenlijke onderwerp was hiernede afge-
handeld in zooverre als het beschouwd moest wor-
den als een hoofdstuk uit Calvin's levensbeschrij-
ving. Maar men kan 't ook behandelen als onder-
deel onzer kerkgeschiedenis, en dit zou dan natu-
rlijk anders moeten geschieden. Enkele opmerkin-
gen in dezen zin geeft spreker nog ten besluit. Hij
bestrijdt met kracht de gangbare voorstelling, dat
de reformatie hier in beginsel, niet Calvinistisch
zou geweest zijn, dat het Calvinisme eerst later door
Franse predikers in ons land bekend zou zijn
geworden. Integendeel, de hervorming is in de
Nederlanden van den beginne aan Calvinistisch
gewees, onder dat door een Frans prediker
hierop enige invloed is uitgeoefend.

Ja, toch, — en nu geraakt spreker in geestdrift,
en zijn woord had vat op de schare, die in plecht-
geheele stilte staarde naar hem, die in de thans ge-
hele in 't donker gehulde zaal alleen in 't volle
licht naar stond, een beziel drager van een hoog
ideaal, geestdrift uitgendend in de herten zijner
hoorders — één is er geweest, en die was Calvin.
Het was een treffend oogenblik, toen Prof. Rut-
gers zelf onder den invloed zijner woorden, vol
bezieling in een welsprekende per oratie Calvin's
beteekenis voor onze reformatie schetste. Wie het
genot had daarbij tegenwoordig te zijn, zal zich
immer dien stond herinneren, die bewees, hoe dat
door velen als rationalistisch verworpen Calvinisme
toch iets anders is; hoe het toch ook de herten
tot geestdrift kon opwekken, omdat het waarlijk
een ideaal heeft. Van dat ideaal was Prof. Rut-
gers de bezielende tolk.

In *Hollands Kerkblad* wordt Prof. Rutgers
geteekend, zooals hij staande in den kathedraal
zijn rede hield. En Ds. Sikkel schrijft dan:

En Prof. Rutgers sprak over Calvin. Over
Calvin's persoonlijke aanraking met Nederlanders
en zijn persoonlijke invloed op het leven der
Nederlandse Kerken.

Daar hebt gij Prof. Rutgers op zijn eigen terrein;
in zijn eigen lijst; in het licht, dat bij hem be-
hoort; levend; werkzaam; de man in zijn eigen
type ten volle uitkomend; de man in zijn betee-
kenis; onze man; onze Rutgers; de Rutgers van
onze Vrije Universiteit; van ons Holland.

Had Rembrandt hem zóó gezien, — ik weet
het, het nageslacht zou hem ook zóó zien.

Zal het hem dan nu niet zóó zien? Moet dit
stuk van den meester Rutgers, dat de reformatie
in Holland in haar oorspronkelijk karakter als
Calvinistisch handhaaft; van een beginsel met
het werk van Calvin en daarom door dat werk
opbloeiend in eigen Hollandsch karakter, — moet
dit stuk alleen gekend worden door de schare in
het kleine zaaltje van „het Nut“? — zooals een
meesterstuk van Rembrandt bewaard wordt en
gezien bij Steengracht 60, de gelukkige eigen-
maars. Moet de Calvin van Prof. Rutgers met
hem begraven worden?

Er waren er, die het fluisterden.
En we zochten nog vergeefs in de *Standard*
naar de advertentie, die de uitgave van Prof.
Rutgers oratie berichte.

Dat mag niet.
Kunnen we geen vollen Rembrandt hebben,
door het gekend van zijn werken, geef ons dan
toch bijeen, wat *het Nut* — zoo zeggen we ook met
betrekking tot den Calvin van Prof. Rutgers.
De verschijning van de genoten oratie, waar-
voor we den hoogleraar hartelijk danken, zal,
hoop ik, in dit blad spoedig kunnen worden mee-
gedeeld.

Officiële Berichten.

(Met verkorting uit het *Kerkblad* van 4 Nov. '98.)

Kort Verslag van de Vergadering der
Classis Arnhem, gehouden te Arn-
hem 12 October 1898.

Komt ter tafel de instructie Oosterbeek, die
op de vorige Classis-vergadering was aangehou-
den, inzake 't rapport over kerkelijk opzicht en
tucht van doopelnden (Zie Bijlage A, Acta der
Gen. Synode 1896).

De kerkeraad van Oosterbeek dringt er op aan,
dat in de behandeling der doopelnden, die op
volwassen leeftijd niet tot belijdenis en viering
des H. Avondmaals komen, onderscheid ge-
maakt worde tusschen hen, die het uit onverschil-
ligheid en wereldzin nalaten en zulken, die
door gemoedsbezwaren teruggehouden worden.

Met de eersten handele men, zooals in 't rap-
port afde conclusie vermeld staat; maar de laats-
ten, de door gemoedsbezwaren gedrukt, op
wier leer en leven overigens geen aanmerkingen
zijn, behandelde men niet naar de afde conclusie,
maar de kerkeraad ga voort zulken te bearbei-
den, op te wekken en te vermannen, opdat zij
tot het doen van belijdenis en Avondmaalsvie-
ring komen.

De Classis heeft deze zaak met allen ernst
overwogen en is, na een voorafgaande confe-
rentie met ambtsdragers in de Classis, tot deze
conclusie gekomen:

De Classis, die zaak Oosterbeek aangaande het
rapport ernstig overwogen en van alle zijden be-
tracht hebbende, oordeelt, de broeders van Ooster-
beek ten volle gerust te kunnen stellen, verzon-
wende, dat de generale Synode juist in dien geest
zal werkzaam zijn.

De afgevaardigden van Oosterbeek verklaren,
dit oordeel der Classis hun kerkeraad te zullen
mededeelen.

De circulaire van den kerkeraad van Rotter-
dam B komt ter sprake. De Classis wenscht aan
genoemde kerkeraad te berichten, dat zij nog
geen namen van personen, als in de circulaire ge-
vraagd worden, kan noemen, maar zoodra zij dit
kan, er de aandacht op zal vestigen.

Kort Verslag van de Classiale Ver-
gadering gehouden te Klundert
25 Oct. 11.

Rapporten worden uitgebracht door den Clas-
sicalen correspondent, door broeder Hendriks
inzake zending, verder rapporten inzake Hulp-
behoevende kerken, archief, van den Classicaal
quaestor en van de deputaten inzake Antwer-
pen; uit welk laatste rapport blijkt, dat tot nu
toe is ingekomen / 1041,96.

Van Dr. L. Wagenaar is een schrijven inge-
komen, waarin hij de op hem uitgebrachte be-
noeming der Classis tot deputaat om den jyer
voor de zending aan te vuren, heeft aanvaard.
Hiervan zal aan de kerken in het zuiden ken-
nis worden gegeven door middel van de *Z. Kerkbode*. Later zal aan de Gen. Synode van
Groningen hiervan bericht gezonden worden.

Een verzoek van de broeders te Antwerpen
komt aan de orde. Men vraagt advies inzake
de institueering der kerk aldaar. Dr. Mulder
licht dit verzoek toe en legt een geteekende
lijst over van degenen, die het begeren.

Nadat ook de bezwaren zijn besproken, be-
sluit de Classis een consulent te benoemen, die
deze zaak verder met de broeders zal regelen,
en die bij bezwaren tegen het ingebrachte ver-
zoek aan de Classis zal rapporteren. Als con-

sulent wordt aangewezen Ds. J. D. v. d. Velden
te Klundert.

Over het voorstel van twee kerken, terug te
komen op het besluit tot afschaffing der korte
predikatie, wordt tamelijk breedvoerig gediscus-
seerd, zonder veel eenstemmigheid te verkrij-
gen. De volgende vergadering zal, na inzage
van een te schrijven overzicht inzake de korte
predikatie, dienaangaande besluiten.

Het voorstel, dat er door 2 Classis predikan-
ten een tractaat zou geschreven worden tegen
het Neo-Kohlibrugianisme, wordt, na gehoord
advies, ingetrokken.

Een ernstig schrijven van den Geref. kerke-
raad van Rotterdam B wordt voorgelezen. Be-
sloten wordt, dat iedere kerkeraad daarover
ernstig nadenke en zich op de e.v. Classiale
vergadering uitspreke.

Kort verslag der Classis Woerden, ge-
houden 27 October 1898 te Alfen.

Br. Hempenius brengt verslag uit van een
vergadering, gehouden tot bijlegging van een
geschil tusschen twee kerken; welke vergadering
uitemetend geslaagd is en waarvoor groote blijd-
schap wordt uitgesproken.

Wordt gehandeld over het voorstel omtrent
Art. 41 D. K. 1 de korte predikatie.

Na enkele pleitredenen voor de invoering en
na vele bezwaren daartegen, wordt besloten,
dat de kerken, die er in blijven belangstellen,
na ingewonnen advies bij bekende autoriteiten
in het Geref. kerkrecht, dit voorstel weder ter
tafel te brengen op een volgende vergadering.

Ingekomen stukken. Een schrijven van de kerk
te Rotterdam, tot aanvulling van een leeraar
voor onze Oost-Indie, komt in ernstige overwe-
ging en bespreking. De Classis besluit te an-
woorden met opgave van die leeraars, die naar
de bepaling van den leeftijd in aanmerking kun-
nen komen. Zij doet dit, om de grenzen van
onderzoek te beperken voor de kerk van Rot-
terdam met de bede, dat zij slagen moge in haar
voornemen.

Kort Verslag van de Vergadering der
Classis Groningen, 27 Oct. 1898.

De WelEd. heer W. W. Meijnen wordt geëxa-
mineerd, door Konwenhoven in de Exegese des
N. T., door Koppe in die des O. T., door Wester-
huis en den praeses T. Bos in de dogmatiek en
na beoordeeling van het afgelegd examen, besluit
de vergadering met algemeene stemmen tot toe-
lating van den jeugdingen broeder. Dit besluit
wordt hem door den praeses met hartelijken
gelukwenschen medegedeeld, waarna de vergade-
ring den geslaagden broeder toezigt Ps. 134: 3.

Bij monde van den vice-praeses spreekt de
vergadering hare ingecommenen en blijdschap
uit, met de eervolle onderscheiding aan den
tegenwoordigen praeses (Ds. T. Bos) te beurt
gevallen, door zijne benoeming tot Ridder in
de Orde van Oranje-Nassau, waarop de gerid-
derde broeder gevoelvul antwoordt.

Van twee voorstellen, waarvan het eene hand-
having en het andere opheffing van de bepaling
inhoudt, waardoor aan de Theol. studenten van
het derde studiejaar het optreden in de kerken
wordt verboden, wordt het laatste aangenomen.

Het voorstel van Haren luidende: „De Synode
bepale, dat Geref. predikanten, die als geeste-
lijke verzorgers zich aan eene Christelijke stich-
ting verbinden, op hun verzoek Emeritaat kun-
nen krijgen.“ — zal vanwege de Classis door-
gezonden worden naar de e. k. Provinciale
Synode.

Een voorstel, om de Litterarische opleiding
van de Theol. School los te maken, wordt door
de afgevaardigden medegenomen, om in de
kerkeraden besproken te worden.

Buitenland.

Engeland. Vereenigingen in de Episco-
pale kerk.

Nu in Engeland het Ritualisme meer dan
oortoe besproken wordt, komt het aan den dag,
hoeveel velen op den weg die tot Rome terug-
leide, zijn voortgeschreden. Het is schier onge-
looflijk, dat predikanten van eene Protestant-
sche kerk er toe kwamen, om in 1855 eene
vereeniging te stichten, die „het Heilige Kruis“
genoemd werd, en toch is het aldus. Wanneer
een van de leden der vereeniging komt te ste-
ven, worden de anderen daarvan in kennis ge-
steld, opdat zij missen zonden lezen voor de
rust zijner ziel. De leden hebben een teeken
waardoor zij elkander herkennen, en zij plegen
met gesloten deuren te vergaderen in de St. Pe-
terkerk in de London Docks.

Daarbij bestaat er in de Episcopale kerk een
„broederschap van het gezegend Sacrament.“
In 1844 telde zij 1682 predikanten en 13,444
gemeenteleden. Het doel dier broederschap is
om de mis te herstellen of, gelijk zijne leden
het uitdrukken, om Christus te aanbidde in het
Eucharistisch offer, en om de practijk ingang te
doen vinden om de heilige communie nuchter
te gebruiken. En waarom nuchter? Omdat an-
ders „de heilige zaak“ in aanraking komen zou
met ander voedsel, dat men reeds genuttigd had.
Canon Gore leerde dan ook: „Hij, Jezus Christus,
is tegenwoordig waar ook de geconsacreerde
elementen zijn.... tegenwoordig inderdaad,
uitwendig voor ons objectief en werkelijk.

Dit is niet anders dan de Roomsche leer
van de transsubstantie.

In 1837 werd „het gilde van aller zielen“ ge-
sticht om het geloof in het vagevuur, het doen
van gebeten voor de dooden, het lezen van
zielmissen om hen uit de vlammen te redden,
ingang te doen vinden. Volgens het laatste
verslag bestaat het gilde uit 646 predikanten, in
November 1895 werden 991 speciale Requiem
missen op Aller zielen gelezen.

De vereeniging van St. Omund leert haren
leden om te bidden voor „onzen paus“, vóór
„onzen soeverein“. In een van de boeken door
de vereeniging uitgegeven, staat dat het redelijk
is, dat Maria zevenmaal daags zal worden ver-
eerd en geprezen!

Bhalve eenige zusterschappen is er nog eene
geheime vereeniging de O. C. R. (The Order
of Corporate Reunion). De leden dezer broe-
derschap zijn leden van de Episcopale kerk en
erkennen den paus als het wettig hoofd van
de geheele zichtbare kerk op aarde. Deze maats-
schap zoekt niet enkele personen aan te sporen
om tot de Roomsche kerk over te gaan, maar
niet de Episcopale kerk zóó door leer en
ritueel Romaniseeren, dat zij als één lichaam
bij de Roomsche kerk kan worden ingelijfd.

Daarom kunnen wij het verstaan dat de paus

omdat in bijna alle kerken, die hij beoogt geen dienst gehouden werd. Zeker neemt de gemeente als de Leeraar vacante heeft, ook vacante. Geen bewijs van honger naar het woord des Heeren.

De Signaal meldt dat de protokollen der theologische faculteit van Parijs, de Sorbonne, over de jaren 1500 en 1533 teruggevonden zijn. Sedert Lodewijk XIV waren zij verdwenen, en men weet niet hoe, in het huis archief van den hertog van La Tremouille geraakt.

De letterkundige Leopold Deslisle heeft in een bericht aan de Academie voor inscriptien en fraaie letteren aangegeven, dat de gevonden stukken authentiek zijn. Uit de protokollen blijkt hoe tusschen de tegenstand van de Sorbonne tegen de reformatie geweest is. Luther, Erasmus, Louis Berquin werden druk besproken; niet minder Hendrik VIII van Engeland. Van groot belang moesten de gevonden stukken zijn om te weten welke betrekkingen er hebben bestaan tusschen de Sorbonne en François I, de moeder des Konings, Louise van Savoye en de zuster des Konings, Margaretha van Anjou, welke laatste reformatiegezind was. Het boek van de laatste genoemde spiegel van de zondige siel werd met censuur bedreigd. Dezelfde Margaretha van Anjou liet tot ergenis van de Sorbonne Gerard Roussel in de Louvre prediken.

Het is te wenschen dat de gevonden protokollen door den druk, of op andere wijze, voor geschiedvorschers toegankelijk worden gemaakt.

WINKEL.

Voor Kinderen.

VELE VRAGEN.

We hebben, om elk wat wils te geven en niet te vaak af te breken, de vragen wat laten wachten. Thans gaan zij echter ook voor.

De eerste vraag die wij behandelen is: Strijdt het opschrift: „De openbaring van Johannes” niet met het begin van het eerste vers.

Oppervlakkig gelezen, ja, want de titel zegt: de Openbaring van Johannes, en vs. 1 zegt: de Openbaring van Jezus Christus. Doch hierbij dient opgemerkt, dat ten eerste de titel niet zoo tot het boek behoort, dat hij er door den schrijver is boven gezet, en ten tweede, dat dit „van” in den titel, even als bij de andere boeken, slechts op den schrijver wijst.

Als ik zeg: „Het leven van De Ruyter van Brandt”, dan wil dit zeggen dat Brandt de schrijver is. Met „het Evangelie van Mattheus” meent we niet, dat Mattheus uit zichzelf een blijde boodschap gaf, maar dat hij die weergaf in een boek. Zoo ook is het hier geene Openbaring van Christus, maar Johannes schreef die in een boek, gelijk hem was bevolen.

De tweede vraag luidt: Sommige menschen zeggen wel eens van een persoon die dwaas doet, dat hij zoeg is. Wat kan dit beteekenen?

Op deze vraag zou een heel lang antwoord zijn te geven, doch wij dit velen te dor en te hoog kon wezen, zullen we er kortweg iets over zeggen.

Dat g en f wisselen is een verschijnsel, dat niet zeldzaam voorkomt in Germaansche talen, waartoe ook de onze behoort. Een voorbeeld is *Ag of Aaf* (een schip). Bij vergelijking van het Engelsche en het Nederlandsche woord voor het zelfde begrip, treft men vaak de verwisseling in f en g aan en ook dat de wisselt met z. Daarom geloof ik, dat *zoeg* (want *zoeg* is het in geen geval) „t zelfde is als *soef*, en dit te meer, wij men met „zoeg” niet zoozeer iemand aanduidt die dwaas dingen doet, als een die te weinig verstand heeft om naar behooren te handelen.

Een derde vraag stellen we maar dadelijk aan de orde, wij zij niet op een onderwerp pas behandeld. In het vorig stuk wordt gesproken van een gulden en nu vraag ik hoe dat kan, wij de geschiedenis voorviel in Duitschland, en daar bestaan geen gulden.

Antwoord is, dat er thans wel is waar geen gulden meer in Duitschland in omloop zijn, maar dat dit vroeger wel zoo was. Men kende er wel degelijk gulden, gelijk nog in Oostenrijk, waar de florijn of gulden naar onze munt f 1.20 doet.

Een vierde vraag is van F. N. te R. Onge-lukkig is deze vraag zoo onduidelijk en omvat zooveel, dat het moeilijk is te vatten wat onze vriend nu eigenlijk bedoelt. We zullen echter ons best doen, doch hopen dat de lezers en vragers er toch aan denken zullen, dat wat *hun* duidelijk is als zij 't opschrijven, toch nog zeer onduidelijk kan zijn voor wie het leest.

Een der punten die onze vriend noemt en waar we mee zullen beginnen is, wat eigenlijk het woord *tuin* beduidt.

Wat we tegenwoordig door een tuin verstaan weet ieder. Vroeger echter beduidde *tuin* iets anders, wat nog te zien is uit vele oude indrukkingen. Het beteekende namelijk een omheining, een muur of schutting, kortom datgene waardoor een stuk grond en ook wat er op stond rondom was afgesloten. Deze betekenis heeft het woord ook nog in de woorden die er mee verwant zijn, het Engelsche *town* d. i. een om-muurde plaats, en vandaar een stad; alsmede het Duitse *Zaun* d. i. heining, schutting.

In onze taal had het woord, zeiden we vroeger, die betekenis ook. Dat blijkt b. v. uit onze Statenverklaring, die nu ruim 2½ eeuw oud is. Daar lezen we in Markus 12:1: „En Hij begon door gelijkenissen tot hen te zeggen: Een mensch plantte eenen wijngaard, en zette eenen tuin daarom, en groet eenen wijnenbak, en bouwde eenen toren, en verhuurde dien aan de landslieden, en reisde buiten 's lands.”

Hier beduidt „tuin” heg, afsluiting; een tuin zooals wij 't verstaan, zal wel geen mensch om een wijngaard aanleggen, en kan men ook niet *setten*. Nog duidelijker wordt het als we van een wijngaard lezen in Jes. 5:2: „En hij heeft dien omtoind, en van steenen gezeijverd, en hij heeft hem beplant met edele wijnstokken; en hij heeft in zijn midden eenen toren gebouwd, en ook eenen wijnbak daarin uitgebouwd”, enz. Het woord „omtoinden” kennen we in deze betekenis nog.

In Amsterdam heeft men een buurt die de *tertuinen* wordt genoemd, ook een *tuinertuin*; *tuinertuinen* vindt men in meer dan één stad.

Dat al nu zijn eenvoudig omheinde of afgesloten plaatsen, waar teer of hout werd bewaard, of waarbinnen men tuimert.

Op onze oud-Hollandsche munten enz. komt soms een leeuw voor die als de *tuinleeuw*, of een maagd die als de *tuinmaagd* wordt aangeduid. Uit de afbeelding blijkt, dat „tuin” daar ook beduidt de afsluiting, het hek waarbinnen de leeuw of de maagd zich bevinden. We komen hiermee juist tot een tweede punt, waarvoor vriend N. verklaring wenscht. Daarover een volgende keer.

Alleen merken we nog op, dat de naam *tuin* die eerst de afsluiting beduidde in verloop van tijd overging op het ingesloten stuk land zelf,

en zoo is 't gebleven. Zoo'n overgang komt meer voor. Een *perk* of *park* b. v. beduidde vroeger ook alleen *grens*, *afsluiting*, *omheining* gelijk nu nog. Thans beteekent het tevens een stuk grond binnen zekere grens besloten.

LIEFHEBBEN MET DE DAAD.

Te S. woonde eenmaal een schoolmeester, die op zijn school een groot aantal kinderen had, waaronder niet weinige die doodarm waren. Tot deze laatste behoorden ook een jongen, Daniel geheeten. Zijn vader was dood, zijn moeder moest voor haar zes kinderen hard werken en zoo kon er voor Daniel weinig overschieten, al zag zijn armoedige plunje er altijd helder uit, hoe gelapt alles ook was.

Daniel was een aardige schrandere jongen. De meester hield veel van hem, en gaf hem wel eens een boterham of wat anders, waar de jongen wijselijk nooit voor bedankte. Eindelijk kwam de tijd dat hij de school moest verlaten. Hij ging den meester bedanken, maar hoe verbaasd stond deze, toen Daniel tegelijkertijd een pakje sigaren op tafel lei met een mooi lint er om, als bewijs van zijn erkentelijkheid.

„Jongen”, sprak de meester, „dat hadt ge niet moeten doen. Het komt op het hart aan niet op de gave. De Heere God ziet het hart aan. Hij heeft u dusver geleid, en Hij zal het wel maken als ge Hem vreest. Maar die sigaren mag ik niet aannemen; dat kan moeder niet missen.”

Toen werd Daniel heel bedroefd en zei: „Och meester, moeder lijdt er geen schade bij.” „Maar waarvan hebt ge dan 't geld?” vroeg de meester.

Toen vertelde Daniel, dat hij elken morgen voorbij een aschberg moest, d. i. een plek waar de aach van heel de buurt werd gestort. In dien aschhoop lagen veel spijkers uit verteerd brandhout. Die had hij gezocht, al maanden lang, en voor 't geld, dat de verkochte spijkers opbrachten, had hij de sigaren gekocht.

Na kwamen op zijn heurt den meester de tranen in de oogen. Hij nam de sigaren aan, maar besloot tevens ook den gever hij zich te behouden. Dit deed hij, en hij leidde hem op tot schoolmeester gelijk hij zelf was. Dit is met den Heeren hulp wel gelukt. En toen vele jaren later Daniel herdacht, dat hij veertig jaar onderwijzer was geweest, deelde hij zijn vrienden mee, wat ik u heb verteld.

AAN VRAGERS.

Op een vraag die kort gemeld aldus luidt: Of de uitdrukking: „'t is een zwartrok” een verbastering is van: „'t is een zwartrok”, willen we gaarne onze meening zeggen.

Deze nu is, dat de eerste uitdrukking wel degelijk goed is, gelijk we haar ook zoo en nooit anders hebben hooren gebruiken, b. v. om een zwarte duif aan te duiden.

In 't oud-Nederlandsch en nog in het Engelsch heet een *raaf* ook wel een *roek*. Ieder nu weet, dat de swartheid van den raaf zelfs tot een spreekwoord is geworden. Er is dus geen enkele reden om van den roek een rok te maken. Tenueer wij „zwartrok” vaak een nog geheel andere en vrij hatelijke betekenis heeft.

HOOGENBIRK.

INGEZONDEN STUKKEN.

(Buiten verantwoordelijkheid van de Redactie).

Geachte Redacteur!

In de Gereformeerde gemeente in ons land wordt veel gedacht aan en gedaan voor Java. Hier op de westkust van Sumatra, vooral op Padang is ook groote behoefte aan een predikant, die in de Nederl. en Maleische talen het Evangelie kan verkondigen! Wij roepen tot onze broeders in Nederland om hulp, vooral voor de Indo-Europeaan; zij hebben groote behoefte aan een prediker!

Uw broeder,

G. RUEHPAL HAMER.

Oud-Kapt.

Padang, 22 Sept. '98.

Gereformeerde Gezindheid.

Gereformeerde Kerken.

BEROEKEN: Giesendam, H. Meyering, te Winsum. — Zalt-Bommel, G. Elshove, te Schiedamschen. — Warns c. a., C. Diemer, cand. — Blokzijl, Chr. Bruins, cand. te Scherpenzeel. — Zalk en Veevaten, Joh. Visser, te Iersseke. — Wommels, H. M. Dethmers, te Paesens. — Zaanslag, A. C. Lindeboom, te Sprang. — Pietersburen c. a., N. Woldinga, te Leek en Midwolde.

ANGENOMEN: Amstelveen, H. Buurman, te Meliske. — Kockengen, A. J. Mulder, cand. aan de V. U.

BERAANT: Winsum, Baard, Kockengen en Oudshoorn, A. J. Mulder, cand. te Haarlem. — Stellingen, H. Volter, te Niermoer (O.-F.) Hollandsche-Veld, J. Visser, te Langerak.

Nederlandsche Hervormde Kerk.

BEROEKEN: A. Woud (bij Delft), A. Bosman, te Schiedam. — Utrecht, J. Buiskool, cand. — Oudendam, H. Schuttevaer, te Abbeek. — Zwartewaal, W. van Leeuwen Boonkamp, cand. te Leiden. — Oud-Vossemeer, B. Moorrees te Babyloniënbroek c. a. — Sas van Gent, Philippine (Zee), Poederloef en Loevestein, C. H. Koopert, te Schiedam. — Hoorn, J. W. de Kanter, te Zoelen (bij Tiel). — Engelen en Empel, G. J. Bruiel de la Rivière C. J., te 's-Gravenmoer. — Nieuw-Amsterdam, H. W. A. Voorhoeve, te Reken. — Naarden, P. J. Proost, te Koog a/d Zaan. — Eenigenburg, J. Buiskool, cand. te Heveskes. — Vledder, A. H. van der Hoeve, cand. — Blokzijl, Zevenhuizen en Wilhelminaland, H. J. van der Zee, cand. — Ommelanden c. a., H. Stegenja, te Gaastmeer en Nijhuizen. — Wageningen, J. M. Conrad, te Schoonhoven. — Jutphaas, H. J. Poort, te Middelburg. — Amersfoort, D. Postma, te Zaandam.

ANGENOMEN: Middelburg, E. J. W. Posthumus Meijjes, te Heinoord.

BERAANT: Cortgene, W. van Asch, te Eethen en Drongelen. — IJssum, C. Lijferink, te Noordwijk. — Streefkerk, C. A. Lingbeek, te Kuubaard. — Klundert, J. Hoekstra, te Heteren. — Huisen bij Amsterdam en Voorburg, E. J. W. Posthumus Meijjes, te Heinoord. — Urk, J. Verwey, te Ollingenplaat c. a. — Vuren en Dalen, G. van Kempen, te Westbroek en Achtienhoven. — Feijenoord, C. van Paassen, te Meppel. — Scherpenisse (Zee), A. J. Schouten, te St. Philipsland. — Rijnsaterwoude, H. Visser, te Idseghuizen en Pijam. — Gorredijk en Peize, C. F. Bruins, te Nuis en Niebert. — Valkenburg bij Leiden, P. C. van Oosterzee, te Gent. — Bloemendaal, A. B. ter Haar Romangh B., te Middelburg. — Paesens c. a., A. Bosman, cand. te Schiedam. — Oostkapelle, L. C. Ternelen, te Hoek bij Neuzen.

Advertentien.

Voor de vele bewijzen van belangstelling bij ons 25-jarig Huwelijk ondervonden, betuigen wij onzer hartelijken dank, ook namens onze kinderen.

W. HUMMELMAN.
G. HUMMELMAN—
v. d. Bur.

MAASSLUIS, 3 November 1898.

L. G. WEISZ & Co.,
Commissionairs in Effecten,
Prinsengracht bij de Prinsenstraat.
No. 157.
AMSTERDAM.

BARNABAS.
Chr. philant. Scheurkalender voor 1899
is verschenen.
Prijs 50 Ct.; met premieboekwerk 75 Ct.
Deze scheurkalender met sijn bewerkt schild en degelijken inhoud, is een sieraad voor de huiskamer.

De teekening is alom opengesteld. Aanvragen om teekeninglijsten met condities en bestellingen worden ingewacht bij den uitgever
K. LE COINTRE, Middelburg.

U worden aanbevolen:
GOLDSCHMEDING'S
PIANO'S
en
Amer. Orgels.
Steeds in groote sortering
voorhanden
in de Magazijnen:
WARMOESSTRAAT 141
en
KEIZERSGRACHT 305.
Lage prijzen.
Catalogus gratis.

NIEUWE UITGAVE.

Van Amsterdam naar Pretoria.
ACHT MAANDEN IN ZUID-AFRIKA,

DOOR

J. A. WORMSER.

Met 80 platen en portretten.

Ingenaaid f 1.00. — In fraaijen stempelband f 2.50.

Amsterdam.
Pretoria.
BOEKHANDEL
VOORHIEEN
HÖVEKER & WORMSER.

Amsterdamsche Maatschappij van Levensverzekering.
Gestigd te AMSTERDAM, Keizersgracht 729.

Maatschappelijk Kapitaal: Een Millioen Gulden.

Commissarissen:

Mr. TH. HEEMSKERK, L. J. S. VAN KEMPEN, H. W. VAN MARLE, Jhr. Mr. A. F. DE SAVORNIN LOHMAN, J. E. N. Baron SCHIMMELPENNING VAN DER OYE

Directeuren: H. J. VAN VULPEN en H. SERET.

De Maatschappij sluit alle soorten verzekeringen

KAPITAAL en LEEFRENTE tot elk bedrag.

Vereeniging voor goedkope Zondagsschooluitgaven,
CAPADOSE.

In de maand Augustus 11. werd aan ieder der leden verzonden een Exempl. van den **GEILLUSTREERDEN CATALOGUS**, inhoudende monsters van meer dan 50 soorten van **Zondagsschoolkaartjes**.

Dezer dagen verschenen de volgende **nieuwe werkjes**, waarvan ook ieder der leden van elk 1 Ex. gratis ontving.

A. J. HOOGENBIRK, **Bestormd, maar niet genomen.** Een verhaal uit de Hervorming in Zwitserland. Met geillustreerden omslag en 3 platen in kleurendruk. f 0.30

J. DE LIEFDE, **De vluchteling.** Zede druk. Met 3 platen in kleurendruk en geillustreerden omslag. f 0.30

Mev. SHERWOOD, **Gehelligde beproevingen.** Uit het Engelsch, door T. M. LOOMAN. Nieuwe druk, met 2 platen in kleurendruk en geillustreerden omslag. f 0.25

A. VOLLMAR, **De waschvrouw en haar kind, en Om Godswil.** Twee Kerstverhalen. Tweede druk. Met 2 platen in kleurendruk en geillustreerden omslag. f 0.25

Mev. DE PRESSENSÉ, **De kleine Esther, of Door Heide overwonnen.** Met 2 platen in kleurendruk en geillustreerden omslag. f 0.20

Mev. SHERWOOD, **Door Ijden gelouterd.** Uit het Engelsch, door T. M. LOOMAN. Nieuwe uitgave, met 2 platen in kleurendruk en geillustreerden omslag. f 0.20

A. J. HOOGENBIRK, **Alleen, toch veilig.** Tweede druk. Met 1 plaat in kleurendruk en geillustreerden omslag. f 0.15

A. VOLLMAR, **De oude dokter.** Een Kerstgeschiedenis voor jong en oud. Tweede druk. Met 1 plaat in kleurendruk en geillustreerden omslag. f 0.15

De **fondsencatalogus** van „CAPADOSE” is op aanvraag **franco** en **gratis** verkrijgbaar. Hij bevat de titels van:

- 164 Boeken en boekjes ter uitleending en voor bibliotheken;
- 5 Studieboeken voor Zondagsschool-onderwijzers;
- 4 Boekjes ter uitleending bij het afleggen der geloofsbelijdenis;
- 8 „Textboeken”;
- 14 Muurteksten;
- 140 Zondagsschoolkaartjes en traktaatjes;
- 17 Kerstliederen.

De voorwaarden van lidmaatschap zijn zoo voordelig mogelijk.

Amsterdam.
Pretoria.
BOEKHANDEL
VOORHIEEN
HÖVEKER & WORMSER.

P. VAN ELJK,
Firma JOHANNES KRAMER & Co
DAM 13-17, AMSTERDAM.

Kopen en verkoopen EFFECTEN, diverse LOTEN en vreemde COUPONS
Wisselen Gouden, Zilveren MUNTEN en vreemde Banknoten. Sluiten PROLONGATIEN
en BELEENINGEN. Nemen gelden à DEPOSITO 1½ pCt. onder prolongatiekoers. Bedragen
tot en met Duizend Gulden worden op vertoon terugbetaald.

Dr. A. KUYPER. „... Het toenemend gebruik van het Orgel
in de Christelijke kerken bevordert het behoorlijk zingen
ongemoei, en het ware wel te wenschen, dat men in de kerken van ons volk de
wereldsche piano al meer op den achtergrond deed treden, om het Orgel
weer in ere te brengen.”

De Heraut van 11 October 1891.

Onze handel bepaalt zich UITSLUITEND tot Amerikaanse Orgels, geen
piano's, en wij vestigen met het oog op de lange winteravonden, die aanstaande zijn,
bij vernieuwing de aandacht op onze zeer groote sortering Orgels, in de meest
uiteenlopende stijlen en laagste prijzen.

Ter kennismaking zenden wij gaarne onze Catalogi, op aanvraag.

BREEBAART'S ORGELHANDEL, DAMRAK 22,
AMSTERDAM.

Het STORY & CLARK Orgel is het meest bekende en geliefde
Harmonium. Reeds 293 maal bekroond.

Uitgaven van W. KIRCHNER,
Amsterdam.

Uit duisternis tot licht, Gods lei-
dingen met ELIEZER KROPVELD, Tweede tot
op heden bijgewerkte druk. Uitgegeven door
Deputaten der Gereformeerde kerken voor de
zending onder de Joden. Prijs f 1.50. In
prachtband f 1.90.

(Ten voordele van de zending onder de Joden).

Daniël Landsmann. Een getuige uit
Israel, door Ds. E. KROPVELD. Prijs f 0.35.

**De Zelfbeproeving vóór het
Avondmaal,** door Ds. E. KROP-
VELD. Zevende druk.

Prijs f 0.15.

**„Dat heeft de schouwburg
gedaan!”** Naar een ware geschiedenis,
door Ds. E. KROPVELD.

Prijs f 0.15.

In dank ontvangen voor den bouw
der Chr. School te BROEK ONDER
AKKERWOUDE:

Geref. kerken: Buitenpost f 15.77; Oenkerk
f 6; Oostwolde (Oldambt) f 1.50; gevonden
in de coll. te Reitsum f 2.

Uit de Unie-coll. te Harlingen f 1; gevonden
in de Unie-coll. te Rien f 5.

Gift van eenige vrienden in E. f 2.50;
W. te D. f 2.50; F. T. te H. f 1; Wed. J.
T. te Ede f 3.50; Wed. R. te D. f 1.

We zijn thans met den bouw bezig; we zijn
begonnen wij ze moesten, maar met vrezen,
omdat ons helaas! weinig giften meer toevoelen.
Zijn er dan geen vrienden van Chr. onderwijs
meer, die ons willen en kunnen helpen? Nog
c. a. f 1000 hebben we noodig.

Wijlen Ds. Ploos van Amstel schreef (zie
Fr. Kerkbode 1 Juli 1893) omtrent de Broek:

„Zou voor de arme bevolking niet in dubbele
mate een Chr. school noodig zijn en wel om
deze reden, dat de gegoede veel meer tijd
kunnen wijden aan de opvoeding hunner kin-
deren, terwijl vele arbeiders van 's morgens vroeg
tot 's avonds laat buiten huis zijn en zich bijna
in 't geheel niet aan hunne kinderen kunnen
wijden.”

Daarom vrienden helpt ons spoedig, opdat
we niet halverwege, tot spot der wereld, zullen
moeten staken. De nood dringt.

Namens het Bestuur,

R. J. FEITSMA, Sec.-Penningm.

Vrije Universiteit.

In dank ontvangen:
Voor de Vereeniging:
Aan Contributiën:

Door den heer J. van Bosheide te Voorst
f 33; door den heer G. W. Nederbragt te Velp
f 82.75; door den heer D. J. Zijlstra te Ede f 54;
door den heer H. van Hemmen te Zwolle
(Gr.) f 18; door den heer G. Feringa te Baam-
brugge f 116; door den heer H. Bouma te Rou-
veen f 13; door den heer R. Barneveld te Vrees-
wijk f 86.50; door den heer J. van Rijnbach te
Smilde f 10.60; door den heer A. J. Vosselman
te Scherpenzeel (Gld.) f 32; door den heer M.
van Veldhuijzen te Breda f 15; door den heer
Jn. van Zanten te Zeist uit Bunnik f 17.50; uit
Doorn f 9; door het Loc. Comité te Amster-
dam 4e storting f 365; door den heer P. Rupke
te Waddingsveen f 36; door den heer B. de Die-
jr. te Oudburg (1897) f 11; door den heer H.
J. Stroos te Winterswijk f 17 (1897); door den
heer W. Wolzak G. te Alkmaar f 1.50; door
den heer G. de Leeuw te Utrecht f 612.30;
van de Tiencentsvereeniging f 9.80, samen
f 622.10; door den heer J. Bouwes te Apping-
dam f 138.50.

Aan Collecten: (voor de Theol. faculteit)
van de Geref. kerk te Den Bommel f 1.48;
van idem te Oosterbeek f 18.29; van idem te
Wartum f 12.66; van idem te Slidrecht f 16.30;
van idem te Alblasserdam A f 6.88;
van idem te Alblasserdam B f 27.55; van idem
te Barendrecht f 23.53; van idem te Boles
f 6.14; van idem te Brussel f 12.55; van
idem te Dordrecht C f 25; van idem te Gies-
sen Nieuwkerk f 1.27; van idem te 's-Gravenveel
f 6.27; van idem te Heinoord f 6.50;
van idem te Molenaarsgraaf c. a. f 4.50;
van idem te Otterlo f 2.75; van idem te
Strijen f 9.35; van idem te Westmaas
f 11.02; van idem te Zwijndrecht f 22.22;
van idem te Uithuizermeeden W. G. f 10.18;
van idem te Krabbendijke f 4.67; van idem te
Een f 2.50; van idem te Haulerwijk f 5.62;
van idem te Smilde B f 1.09; van idem te
Borger f 2.25; van idem te Smilde A f 8.71;
van idem te Appelscha f 4.09; van idem te Zuidla-
ren f 2.06; van idem te Roden f 5.25; van idem
te Assen f 21.25; van idem te Norg f 1.48; van idem
te Gasselternijveer f 9.06; van idem te Vries
f 4.30; van idem te Lutter f 6.24; van idem
te Avereest f 1.98; van idem te Heeme
A f 9.25; van idem te Vroomshoop f 8.55;
van idem te Bergehem f 3.05; van idem te
Nieuw-Leusen f 4.87; van idem te Ommeren
f 1.05; van idem te Dalsen f 4.80; van idem
te Kuire f 5.30; van idem te Eekhuizen f 28.18;
van idem te Andijk f 14.34; van idem te
Urk f 10; van idem te Hoorn f 6.62; van idem
te Opperdoes f 4.46; van idem te Me-
denblik f 4.50; van idem te Overtoom (1½ coll.)
f 27.50; extra gift f 2.50, samen f 30; van
idem te Gaastmeer f 5.50.

Aan Schenkingen:
Door den heer J. van Bosheide te Voorst
f 2; door den heer C. J. Leijh te Leiden,
van J. M. f 5; door den heer W. Hovy van
S. v. te U f 100; door den heer J. Brouwer
te Appingedam van J. B. f 1.

Voor de Medische Faculteit:
Door den heer Jan van Zanten te Zeist: uit
Hoorn f 23.40.

Voor het Studiefonds:
Van de Meisjes vereeniging te Schiedam,
„onze verwachting is van den Heere” f 10.

Voor de Bibliotheek:
Van het Departement van Koloniën: Kaart
van het gebied bezet in Groot-Archie.

S. J. SEEFAT,
Penningmeester.

Hilversum.

Boek- en Courantdrukkerij:
DE ROYEN, KUIJER & BAKERS,
Amsterdam.

Dit bla-
Bijdrage
dit blad b-
aan de A-
Inzending
kunnen ve-

De

Uit d-
gevallen
guurheid
woesten,
en gebri-
het geval
te beveel
dat het
het kwa-
dat daar
bestrijden
plicht st-
het gebri-
de ellend-
vergunt,
hoorde, e
gestaan.
onderwijs
gebruik v-
opgelegd,
gevolgen
moeten h-
gebed, e
En wie
tegen het
Dit vo-
waarmee
val omhul-
meld, da-
verzelfd
maar toe
Goddelijk
beeld